

Den 1. oktober 2025

Referat møde i Arbejdsgruppen for Arealudtag, 1. oktober 2025

Sted: *Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV), Odense, Lerchesgade 35, lokale A021 (Woodhub)*

Deltagere: Anne Jensen og Kjeld Lundager Jørgensen (Naturstyrelsen), Susanne Mortensen (Limfjordssekretariatet), Gunilla Ørbech (Kommunernes Landsforening), Mikael Strandbygaard (Landbrug & Fødevarer), Jan Pedersen (Varde Kommune), Simon Rosendahl Bjorholm og Irene Asta Wiborg (SEGES Innovation), Mikael Kirkhoff Samsøe (VKST), Jakob Blauenfeldt Leonhard (SGAV) og sekretariat fra SGAV, Asger Pedersen, Laura Raadal Jørgensen og Lea Bro Nielsen.

Afbud: Sanne Lisby Eriksen (SGAV), Kristine Elisabeth Mulbjerg (SGAV), Jannik Seslef (Assens Kommune), Laurits Muchitsch Kromann Hesselager, Karen Jensen og Thyge Nygaard (Danmarks Naturfredningsforening).

Oplægsholder: Maria Jensen (SGAV).

Gæst: Anne Harborg (Ministeriet for Grøn Trepert).

1. Velkomst og godkendelse af dagsorden

- Dagsorden og referater fra møderne den 3. april samt 2., 3. og 8. maj 2025 blev godkendt uden bemærkninger.

2. Status for arbejdsgruppens arbejde

- Barriereliste:** Konsolideret liste fra Ministeriet for Grøn Trepert er udsendt til arbejdsgruppens orientering. SGAV orienterede desuden om en ny skabelon for indmelding af barrierer fra ministeriet, som arbejdsgruppens medlemmer kan gøre brug af for at melde nye barrierer ind til arbejdsgruppens behandling. Alle foreslåede nye barrierer skal gennemgås og vurderes af arbejdsgruppen fsva. væsentlighed og omfang, inden de endeligt kan indgå i barrierelisten. Samme procedure gælder for løsningsforslag til barrierer. Opdatering af barrierelisten vil ske kvartalsvis, forventeligt primo 2026 næste gang.
- KLA-ordningen:** Klima-lavbundsordningen (KLA-ordningen) kan søges af kommuner, lodsejere og fonde. Åbning for næste ansøgningsrunde forventes i december 2025 med

opdateret bekendtgørelse. Denne forventes sendt i ekstern høring primo oktober. Indsendelse af ansøgninger skal ske via nyt ansøgningsmodul i MARS. Åbning af KLA afventer pt. Kommissionens statsstøttegodkendelse.

- **VKP-ordningen:** SGAV har indtil uge 40 modtaget ansøgninger for i alt ca. 300 mio. kr. til lavbundsprojekter. Af disse er enkelte ansøgninger på forundersøgelser, mens størstedelen er ansøgninger til etableringsprojekter. Der er modtaget enkelte ansøgninger om kvælstofforundersøgelser. Ansøgningsrunden forventes at lukke ultimo oktober. **Varde Kommune bemærker, at de finder det problematisk, at de har modtaget en melding fra SGAV om, at udbetalingsanmodninger kan afvente sagsbehandling i op til et år.** Dertil bemærkes, at tidshorisonten ift. at få tildelt etableringstilsagn på op til et halvt år mindsker fremdriften for projekterne. SGAV bemærkede, at der er afsat betydelige ressourcer til sagsbehandlingen, men at der samtidig er søgt i stort omfang, hvilket påvirker sagsbehandlingstiden.

- Status på sagsbehandling eftersendes til arbejdsgruppen af SGAV.

- **Konsolidering af forenklede tilskudsordninger:** Konsolidering er planlagt til Q2 2026 med åbning i MARS. Konsolideringen udarbejdes indenfor rammerne af eksisterende lovgivning med det formål at skabe enklere og mere fleksible rammer for ansøgning og sagsbehandling, blandt andet ved at muliggøre forundersøgelser uden specifikt formål, som det pt. er tilfældet (klima eller vandmiljø). Kommunerne opfordrede til tidlig inddragelse i opsætning og rammer for ordningen.

KL påpeger væsentligheden i, at åbning af ansøgningsrunden sammentænkes med status, der forventeligt skal gøres på udtagningsindsatsen medio 2026 ift. den kommende reguleringsmodel, og at ansøgninger når at indgå i status 2026. Fra SGAV understreges det, at det endnu ikke er besluttet, **hvordan status 2026 konkret skal udformes og opgøres.** Det er derfor ikke afklaret endeligt, hvilke data og projekter der vil blive medtaget i opgørelsen af udtagningsindsatsen.

- Når nærmere rammer for den konsoliderede ordning er fastlagt, præsenteres arbejdsgruppen herfor.
- **MARS:** Sidste release i 2025 forventes sidst på året med fokus på optimering af eksisterende moduler samt mulighed for dataudtræk.
- **Status på implementering af CO₂-afgift på lavbundsjorder:** Arbejdet med fastsættelse af model pågår i regeringen. Lodsejere udtrykker bekymring om afgiftens konsekvenser.
- **Kulstofrige lavbundsjorder som national interesse i planloven:** Lavbundsjorder (>6 % kulstof) udgør med opdateret katalog fra Plan- og Landdistriktsstyrelsen en national interesse og sidestilles dermed med andre nationale interesser, der skal tages højde for i kommunal planlægning. SGAV kan dermed gøre indsigelse mod kommunal planlægning, der er i modstrid med evt. vådgøring, som det på samme vis allerede er tilfældet med lavbundsjorder i relation til vandmiljøet.

- Katalog over nationale interesser offentliggjort 1. oktober 2025 eftersendes til arbejdsgruppen.
- **GLM 6-krav (barriere nr. 15):** Der arbejdes på lempelse i CAP-planen, således at anlægsarbejdet i udtagningsprojekter ikke forsinkes grundet landbrugeres forpligtelse til at opfylde GLM 6 (EU-konditionalitetskrav om jorddække i perioder med særlig risiko for forringelse af jordens dyrkningsmæssige potentiale). Det er uafklaret, om ændringerne vil gælde fra 2026 eller 2027.
- **Kompensation og genopdykningsret:** Der pågår juridisk gennemgang af notat om sikkerhed ved kompensation, herunder betydning af anmeldt genopdykningsret, i Naturstyrelsen. Notat sendes til orientering i arbejdsgruppen, så snart det er muligt, mhp. offentliggørelse i sammenhæng med det allerede offentliggjorte notat vedr. sikkerhed for kompensation af køb/salgsaftaler i de EU-finansierede udtagningsprojekter.
- **Regler vedr. offentliggørelse af VKP-tilsagn på sociale medier:** SGAV arbejder nærmere på afklaring og melder retningslinjer ud til KL, så snart det er muligt. Arbejdsgruppen efterspurgte en procesudmelding på skrift til deling. SGAV bemærkede, at regler er EU-forordningsbestemte.
 - SGAV sender mail med melding om pågående afklaring af regler til KL/kommuner. Selve udmelding om afklaring eftersendes snarest muligt.
- **Rådgivning om ejendomsavance og skattekrav i udtagningsordninger:** Udtagningskonsulenterne kan med udvidet opgavebeskrivelse tilbyde individuelle lodsejere bistand vedrørende økonomiske og skattemæssige spørgsmål. SEGES Innovation har udarbejdet et faktaark, der præciserer rammerne for rådgivning til lodsejere om skattemæssige forhold i forbindelse med ejendomsavance. Faktaarket er tilgængeligt via udtagningskonsulenternes hjemmeside og er delt med SGAV og Naturstyrelsen med henblik på videreformidling. Det blev bemærket af SEGES Innovation, at der er væsentlig forskel på, hvor udbredt tilbuddet anvendes i forskellige landsdele. Ordningen med økonomisk og skattemæssig rådgivningsbistand har generelt været anvendt i meget begrænset omfang (ca. 50 timer på landsplan). Alligevel opleves det, at blot det at have et rådgivningstilbud skaber tryghed blandt lodsejere.
- **Minivådområdebarriereliste:** Arbejdet med konsolidering er i proces. Parallelt arbejdes der på håndtering af barrierer. KL efterspurgte kommunal repræsentation i arbejdet (SGAV og SEGES Innovation), og at arbejdet præsenteres og drøftes i arbejdsgruppen. Projekter opleves at gå hurtigere end tidligere som følge af erfaringsopbygning. Samtidig understreges behovet for at styrke den it-mæssige understøttelse.
 - SGAV eftersender status på udarbejdelse af udbetalingsmodul til MV-2024 tilsagn.
- **Små vådområder:** SEGES Innovation præsenterede etablering af en ny erfagruppe med deltagelse af kommuner (Hedensted, Vejle, Assens) og rådgivningsvirksomheder (Velas

og Spiras). Formålet er at sikre, at udtagningskonsulenter kan være med til at realisere et større potentiale for små vådområder ved at bidrage med teknisk kvalitet i projekterne og sikre, at de udformes, så både kvælstof- og fosforreduktion, landskabsindpasning og biodiversitet tilgodeses.

Gruppen arbejder med en systematiseret proces, hvor udtagningskonsulenter tidligt kan bidrage med forslag til kommunerne om placering og udformning af projekter, som søges af kommunerne.

Drøftelserne omhandlede usikkerhed omkring den reelle effekt af små vådområder, og hvordan deres etablering påvirker effekten af de større vådområder. Det blev påpeget, at minivådområder til sammenligning er arealeffektive, men at små vådområder har potentiale for større total kvælstoffjernelse, da de arealmæssigt er større.

Supplerende bemærkede L&F og SEGES Innovation, at der aktuelt er udfordringer med at opnå tilladelse fra kommunerne til anlægning af minivådområder, hvis ordning for nuværende er åben for ansøgninger. Tentativt vurderede L&F og SEGES Innovation, at det kan være op mod halvdelen af de minivådområder, der i praksis ville kunne etableres, som ikke kan søges, da kommunerne ikke vil godkende placeringen.

Kommunerne anførte herom, at det er spændende perspektiver, og der er brug for alle mand på dæk. Samtidig er det vigtigt at have fokus på at koordinere de små vådområder med andre projekter og på det juridiske og ansvarsmæssige (fordi det forudsættes, at kommunerne er ansøger på projekterne). Der er også et opmærksomhedspunkt ift. ressourcer, da kommunerne har travlt med de større projekter og fremadrettet også på realisering af omlægningsplanernes skitseprojekter (herunder større vådområder). Videre drøftelser rejste en potentiel problemstilling vedr. virkemidlernes (små og større vådområder og minivådområders) indbyrdes betydning for effekt i takt med fremdriften. Det aftaltes, at problemstillingen beskrives nærmere af SGAV mhp. opfølgning i arbejdsgruppen sammen med indspil fra erfagruppen for små vådområder.

Fsva. den videre diskussion om erfagruppen, påpegedes desuden vigtigheden af at undgå, at små vådområder forsinkes eller spænder ben for større vådområdeprojekter og omvendt nødvendigheden af at kunne igangsætte mindre projekter hurtigt pba. lodsejeres motivation. Kommunale medlemmer rejste spørgsmålet om, hvorvidt det er hensigtsmæssigt, at udtagningskonsulenter skal fungere som projektmagere, eller om deres rolle primært skal være at understøtte kommunernes og Naturstyrelsens arbejde som projektejere. Hertil blev der stillet spørgsmål til den ansvarsmæssige fordeling mellem kommuner som tilsagnshaver og udtagningskonsulenterne som den evt. udførende aktør.

Arbejdsgruppen konstaterede, at erfagruppen er et vigtigt initiativ til systematisk at styrke udformning og realisering af små vådområder, og at succes kræver koordinering med større projekter og en tydeligere afgrænsning af udtagningskonsulenternes rolle ift. kommunerne og Naturstyrelsen.

- Sekretariatet udarbejder opsummering af problemstilling (effektmæssigt samspil mellem små og større vådområder samt minivådområder), herunder omfang og

evt. administrative løsninger.

3. Drøftelse af barrierer fra taskforce

- **Nr. 16 Offentlig adgang:** Arbejdsgruppen konstaterede, at bekymring for offentlig adgang fortsat er en væsentlig barriere for lodsejeres deltagelse, også på trods af kommende kvælstofregulering og CO₂-afgift. Det bemærkedes dog, at vægningen af problemstillingen afhænger af landsdel, idet behovet for friluftsliv påvirker den enkelte lodsejer mere omkring større byer og mod øst. Desuden spiller jagtinteresser ind i forhold til lodsejers villighed til offentlig adgang på sine arealer. Det aftaltes, at SEGES Innovation i samarbejde med KL udarbejder en folder om eksisterende adgangsregler relateret til udtagningsprojekter, som projektejere og udtagningskonsulenter kan uddele til lodsejere.
 - Folder/vejledning om adgangsregler udarbejdes af SEGES Innovation i samarbejde med KL.
- **Nr. 5 Jordopkøb (kommunale rammer for låntagning og mulighed for at deltage i jordfordeling):** Diskussionen tog afsæt i de gældende rammer for kommunal låntagning og reglerne om offentligt udbud, som begrænser kommunernes mulighed for at hhv. købe eller sælge jord ifm. jordfordeling i udtagningsprojekter. Fsva. låntagning til kommunalt opkøb af jord, meldte kommunale medlemmer og KL, at kommunale interesser i at opkøbe jord til udtagningsprojekter er begrænsede, medmindre opkøbet har andre lokale formål, såsom drikkevandsbeskyttelse eller rekreative, til hensigt. Fsva. udbudsregler ang. mulighed for salg af kommunalt ejede arealer til lodsejere i en jordfordeling fremhævede kommunerne, at der kan være tale om en barriere i et omfang, der skal afklares nærmere på tværs af kommuner.

Sekretariatet oplyste, at efter kommunestyrelsesloven § 68, stk. 1, skal kommunal jord som udgangspunkt sælges ved offentligt udbud. Rammer og undtagelser er fastsat i bekendtgørelse om offentligt udbud ved salg af kommunens henholdsvis regionens faste ejendomme (BEK nr. 396 af 3. marts 2021 (BEK nr. 396 af 3. marts 2021)), herunder § 2, nr. 1-9, samt § 2, stk. 2 om særlige forhold. Jordfordeling er imidlertid ikke omfattet af disse undtagelser, hvorfor kommunernes muligheder for at sælge jord direkte til lodsejere i en jordfordeling besværliggøres.

- KL undersøger omfang og væsentlighed vedr. udbudsregler nærmere med kommunerne. Input vil indgå i notat til forelæggelse for arbejdsgruppen. Notat er pt. under udarbejdelse.

Flere medlemmer fra kommunerne fremhævede efterfølgende, at tempoet i jordopkøb er en væsentlig udfordring, og at staten (SGAV og NST) i en række tilfælde ikke (eller ikke hurtigt nok) foretager relevante opkøb af ejendomme, som kan understøtte kommende udtagningsprojekter. SGAV understregede imidlertid, at styrelsen udnytter de retlige og finansielle rammer, den er underlagt, fuldt ud. Arbejdsgruppen efterspurgte en analyse af, hvor mange midler til opkøb, der er behov for til at realisere udtagningsmålene på

baggrund af styrelsens erfaringer med udtagningsindsatsen.

Arbejdsgruppen efterspurgte endvidere mere information om til hvilke formål, og hvornår, staten kan lave tidlige/strategiske opkøb og herunder opkøb af erstatningsjord til brug for kommende jordfordelinger, samt i hvilke tilfælde der kan laves opkøb til andre formål i regi af Arealfonden end til VKP- og KLP-projekter.

- Sekretariatet følger op herpå.
- **Nr. 12 Arealprioritering ift. regler vedr. risiko for birdstrikes:** Arbejdsgruppen drøftede udfordringer ved etablering af vådområder i nærhed til lufthavne og flyvestationer, hvor der kan opstå problemer med fugle og risiko for 'birdstrikes'. Det blev understreget af medlemmer, at kommuner og lokale treparter ofte mangler klare retningslinjer for, hvordan de skal tage højde for disse hensyn i planlægningen.

Arbejdsgruppen bemærkede, at der er store regionale forskelle i udfordringsbilledet, og at der lader til at være væsentlige forskelle i regler, afhængig af den konkrete flyveplads eller lufthavn. Det forekom uklart, om regler ift. risiko for birdstrikes er lokalt betinget eller generelle. Det aftales, at Limfjordssekretariatet og KL indhenter erfaringer fra kommunerne mhp. at beskrive problemstillingen nærmere. Parallelt initierer sekretariatet dialog med Trafikstyrelsen mhp. at få afklaret regler.

- Limfjordssekretariatet og KL indhenter erfaringer fra kommuner med projekter, hvis udførelse påvirkes af risikozoner for birdstrikes.
- Sekretariatet tager kontakt til Trafikstyrelsen mhp. at afklare regler.
- **Nr. 13 Arkæologiske undersøgelser:** Det er afklaret, at det ikke er muligt at opnå tilskud til opfølgende arkæologiske undersøgelser via projekttilsagn (arkæologiske forundersøgelser er tilskudsberettiget). Omfanget af, hvor ofte kommunerne afdækker et behov for en opfølgende arkæologiske undersøgelse ifm. projekterne er uklar for nuværende.
 - KL/kommuner melder tilbage om erfaringer.
 - SGAV afklarer muligheder for tilskud til opfølgende arkæologiske fra særskilt pulje og eksisterende muligheder fra Slots- og Ejendomsstyrelsen.
- **Nr. 7 Naturbeskyttelseslovens § 3 (usikkerhed hos lodsejere om nye registreringer som følge af projekter):** Flere medlemmer påpegede, at lodsejeres bekymring for fremtidige udpegninger i nogle tilfælde fører til modstand mod at indgå i forundersøgelser eller projekter. Samtidig blev det bemærket, at praksis for forvaltning af NBL § 3 varierer mellem kommuner.

Anne Harborg og Gunilla Ørbech orienterede om den hurtigarbejdende § 3-arbejdsgruppe, som blev nedsat af Politisk Forum for Arealudtag, og som har til opgave at indsamle erfaringer og udarbejde best-practice-vejledninger til brug for kommunale projektejere. § 3-arbejdsgruppen drøfter særligt praksis for dispensationer fra § 3, der

opleves forskelligt på tværs af kommuner, idet nogle kommuner er mere imødekommende end andre i deres tolkning af de gældende regler.

Det blev forklaret, at produktet fra § 3-arbejdsgruppen blandt andet vil være en vejledning til kommunerne med konkrete eksempler på afgørelser, juridiske rammer og anbefalinger til best-practice. SGAV arbejder tilmed på et notat, der præciserer de juridiske rammer, fortolkning og praksis vedr. § 3, herunder eksempler på kommunale afgørelser og erstatningsnatur. Notatet skal bidrage til at afklare det faglige råderum for kommunerne og skabe større tryghed hos lodsejere.

Varde Kommune havde desuden indsendt eksempel på et projekt, hvis udførelse er udfordret af, at lodsejere er bekymret for, at der ikke vil kunne opnå indvindingstilladelse til markvanding, såfremt projektarealet vokser ind i NBL § 3 efter gennemførelse af projektet. Projektejeren henviser til ny forskning, der peger på, at § 3-reguleringen ikke bør forhindre tilladelser til markvanding. SGAVs umiddelbare vurdering er, at dette vil afhænge af en konkret vurdering fra kommunen, der er ansvarlig for at belyse en konkret sag fuldt ud. SGAV vil dog følge op på henvisningen til nyere forskning og kommunikere evt. bemærkninger hertil til arbejdsgruppen.

- Problemstilling beskrives nærmere af SGAV i samarbejde med KL.

6. Fosforudfordringer i udtningsprojekter

Maria Jensen holdt oplæg med udfoldelse af udfordringsbilledet vedr. fosfor ift. udtningsprojekter, pågående forskning, virkemidler og kommende tiltag. Fra oplægget opsummeres, at:

- Fosforregneark er forbedret og medfører således, at langt færre projekter ikke kan gennemføres grundet for stor risiko for merudledning af fosfor.
- Fosforrisiko vurderes fortsat at være gældende for projekter opstrøms fosforfølsomme søer og fjorde. Fosfor er således fortsat en udfordring i visse projekter, men ikke generelt.
- Katalog over afværgemetoder fra AU er tilgængeligt og kan anvendes i projekter. SGAV har udarbejdet vejledning, der planlægges opdateret ift. at inddrage nye virkemidler (herunder træplantning).
- Der er en generel opfattelse af, at fosforudfordringen ikke fylder fra projektejernes side, og dertil bekræfter SGAV, at der gives meget få afslag på projekter grundet fosforpåvirkning. Vekselkursen samt brug af GIS-lag om fosfor tab (fosforrisikokort) er effektive redskaber til at vurdere fosforpåvirkning samt fosfortab.

Fosforbarrieren vurderes samlet set at være lav og kun gældende i visse tilfælde. Derfor vurderede arbejdsgruppen, at fosforudfordringer kan fjernes som barriere på ministeriets liste over mulige barrierer. Der kommunikeres til gengæld om de implementerede tiltag på arbejdsgruppens hjemmeside, der har bevirket, at fosfor ikke længere udgør en generel barriere for udtningsindsatsen.

7. Opsamling og kommende møder

Sekretariatet fastsætter mødedato (forventeligt december) og indkalder snarest. Arbejdsgruppen bemærkede, at afklaringer vedrørende opgørelse af status for kvælstofindsatsen medio 2026 samt model for ny kvælstofreguleringsmodel afventes med stor spænding.